

УДК 504.332 (477.7)

ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Беляєва С.С.

У статті окреслено основні концептуальні засади для створення потенційно привабливого туристичного продукту на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ) Черкаської області. Акцентовано увагу на рекреаційній складовій окремих територій та об'єктів ПЗФ адміністративно-територіальних одиниць (далі – АТО) області.

Вступ. В сучасних умовах господарювання необхідно враховувати вимоги, що ґрунтуються на засадах збалансованого розвитку територій, і саме рекреаційна сфера діяльності цілком може відповідати стратегічним напрямкам розвитку індустрії гостинності, туризму, послуг для відпочинку, оздоровлення та лікування рекреантів. У зв'язку з цим вимоги щодо дотримання умов забезпечення збалансованого використання ПЗФ України є одним із важливих стрижнів у рекреаційній діяльності.

Постановка проблеми. Важливе значення для розвитку рекреації та місцевого територіального збалансованого ведення господарської й соціально спрямованої діяльності має організація та надання рекреаційних послуг на рекреаційних територіях і об'єктах, серед яких достатньо потужний туристичний потенціал має ПЗФ.

Для забезпечення збалансованого (сталого) розвитку кожного регіону України потрібно раціонально використовувати природні ресурси, котрі не завжди мають обґрунтовану кількісну та якісну оцінку. Здебільшого оцінюються корисні копалини, а інші природні ресурси, зокрема поверхневі та підземні води, ґрунти, ландшафти, рослинний і тваринний світ, ПЗФ, рекреаційно-туристичні ресурси оцінюються недостатньо [1].

Існуюча система природоохоронних об'єктів Черкащини сформувалась на основі концептуальних засад програми формування загальнодержавної мережі ПЗФ, а отже, потребує науково-обґрунтованого аналізу з урахуванням екологічних, економічних, міждержавних вимог до її формування, утримання та збалансованого використання. На прикладі Черкаської області в науковій роботі висунута задача необхідності врахування вимог сучасності для розвитку туристичної діяльності з урахуванням перспективи народно-господарської діяльності регіону.

Огляд останніх досліджень і публікацій з цієї проблематики. З питань наукового дослідження рекреаційної привабливості територій ПЗФ Черкаської області в Україні опубліковано досить незначну кількість робіт. Серед авторів, які за останні 5 років досліджували природні ресурси та аналізували окремі аспекти ПЗФ, зокрема й Черкаської області, можна назвати С.М. Конякіна [1], І.А. Чемерис [2], І.П. Козинську [3] і ряд науковців, які акцентують увагу на

привабливості окремих територій та об'єктів ПЗФ для розвитку рекреаційних послуг.

Базовими джерелами інформації для науковців залишаються звітні документи про економічний стан регіонів України, АТО; галузеві документи (стратегічні та звітні); статистичні збірники тощо [4-5].

Формування завдання. У науковому дослідженні необхідно здійснити аналіз існуючих природно-заповідних територій (далі – ПЗТ) Черкаської області, які можуть мати інтерес для туристів, зокрема визначити природні ресурси, як потенційно привабливі для ознайомлення рекреантами, створення туристичного продукту та організації збалансованих туристичних послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до чинного законодавства України до ПЗФ належать «ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища» [6].

Як відомо, розвиток рекреаційної діяльності, створення сприятливих екологічних умов для здоров'я людини нерозривно пов'язані з природно-заповідною справою, адже рекреаційні ресурси і курортні зони – це невід'ємна складова національних природних парків (далі – НПП), регіональних ландшафтних парків (далі – РЛП), парків-пам'яток садово-паркового мистецтва (далі – ППСІМ). ПЗТ мають дієве значення для формування збалансованого ресурсозбереження, сприяння поліпшенню стану навколишнього середовища та здоров'я людини [3].

Серед ряду позитивних факторів ПЗТ, що можуть сприяти охороні здоров'я людини, – очищення повітря; абсорбування забруднювачів; забезпечення чистоти та повноводності водних ресурсів. На територіях ПЗФ та їх буферної зони можуть організовуватися оздоровчі установи, діяльність яких спрямована на фізичну реабілітацію населення; в умовах дикої природи можуть використовуватися певні продукти, що застосовуються в місцевих дієтах та нетрадиційній медицині, та для збереження генетичного банку для нових і відомих ліків.

Одним із найбільш використовуваних рекреаційних пропозицій на територіях ПЗФ серед рекреантів є відпочинок серед незайманої природи, спостереження за об'єктами природи, що сприяє збагаченню життя людини, зняттю стресів, підвищенню ефективності у роботі. Науковці зазначають про можливість інтегрування природоохоронних проектів ПЗТ із проектами збалансованого розвитку сільської місцевості та сільського господарства, в результаті чого можливо якісно вести сільськогосподарське виробництво та виробляти екологічно чисту продукцію [3].

На Черкащині представники державної влади, місцевих органів самоврядування, громадські організації, об'єднання екологічного та туристичного спрямування приділяють відповідну увагу збереженню та збалансованому розвитку ПЗТ [3, 4]. У табл. 1 відображено кількісні показники об'єктів ПЗФ, зокрема загальнодержавного та місцевого значення, станом на 01.01.2016 р. [4, с. 98].

Отже, в цілому за період із 1990 р. до 2016 р. має місце збільшення територій та об'єктів ПЗФ, як за кількісними показниками, так і за площею.

Наразі в області тривають роботи з популяризації створення НПП «Холодний Яр» [7-8]. Враховуючи вище наведені дані щодо рекреаційної цінності певної території НПП та перспектив її розвитку, варто з метою сприяння збалансованому розвитку регіонів України, збереження природної, культурної, історичної спадщини зазначити про необхідність здійснити моніторинг усіх рекреаційних територій та об'єктів ПЗФ Черкащини, створити реєстр цих територій та об'єктів, а також кадастр цінних рекреаційних ресурсів [3].

Таблиця 1
Кількісні показники об'єктів ПЗФ станом на 01.01.2016 р.

Найменування об'єктів ПЗФ	Об'єкти природно-заповідного фонду					
	Загальнодержавного значення		Місцевого значення		Всього	
	Кількість	Площа	Кількість	Площа	Кількість	Площа
1	2	3	4	5	6	7
1. Природні заповідники	1	8634,88	-	-	1	8634,88
2. Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-
3. НПП	2	11227,2283	-	-	2	11227,2283
4. Дендрологічні парки	1	179,18	-	-	1	179,18
5. РЛП	-	-	1	5562,5	1	5562,5
6. Заказники – всього, в т.ч.:	5	13882,0083	217	28308,0453	222	42190,0536
ландшафтні	2	8276,0083	18	4530,9297	20	12806,938
Лісові	-	-	1	12,7	1	12,7
ботанічні	1	166,0	56	10362,01	57	10528,01
загальнозоологічні	-	-	10	7973,5753	10	7973,5753
орнітологічні	1	4500,0	4	340,90	5	4840,9
ентомологічні	-	-	12	111,9	12	111,9
іхтіологічні	-	-	1	120,0	1	120,0
гідрологічні	1	940,0	115	4856,08	116	5796,08
загальногеологічні	-	-	-	-	-	-
7. Пам'ятки природи – всього,	6	680,0	187	721,325	193	401,325
у т.ч.: комплексні	4	590,0	10	239,4746	14	829,4746
ботанічні	1	85,0	111	369,2454	112	454,2454
гідрологічні	-	-	34	60,815	34	60,815
зоологічні	1	5,0	2	0,02	3	5,02
геологічні	-	-	30	51,77	30	51,77
8. Ботанічні сади	-	-	-	-	-	-
9. Зоологічні парки	1	4,37	-	-	1	4,37
10. ППСІМ	6	688,89	51	683,2865	57	1372,1765
11. Заповідні урочища	-	-	52	3743,09	52	3743,09
РАЗОМ	22	35296,5566	508	39018,2468	530	74314,8034

З метою сприяння соціально-економічному та збалансованому розвитку територій, які мають рекреаційні ресурси, доцільно було б посилити увагу екологічних, освітніх, історико-культурних, туристичних, оздоровлювально-

лікувальних, інформаційних та інших закладів (установ) щодо визначення критеріїв сприяння розвитку рекреаційного сегменту економіки.

До Списку історичних населених місць Черкаської області згідно даних офіційних звітів увійшли: Городище, Звенигородка, Золотоноша, Кам'янка, Канів, Корсунь-Шевченківський, Лисянка, Сміла, Стеблів, Тальне, Умань, Черкаси, Чигирин. Розглянемо деякі з них.

Прикладом створення та запровадження ефективного організаційно-економічного механізму щодо збалансованого використання територій та об'єктів ПЗФ в міському середовищі можна назвати місто Черкаси, де вирішення питань поводження з ПЗФ покладені на комунальне підприємство (далі – КП) «Дирекція парків» Черкаської міської ради. Це – сучасне підприємство, основним видом діяльності якого є організація і проведення робіт із благоустрою та утримання парків і скверів, створення комфортних і безпечних умов для активного відпочинку та розваг мешканців міста, задоволення культурних запитів різноманітних груп населення та забезпечення умов для відновлення фізичних і духовних сил, спілкування людей у сфері дозвілля, збереження «зелених легенів міста» для майбутніх поколінь. КП опікується 21 парком і сквером міста [9].

На території м. Черкаси нараховується 24 об'єкта ПЗФ загальною площею 171,72 га. І хоча показник заповідності (відсоток об'єктів ПЗФ до площі району) у м. Черкаси нижче за середньообласний показник (налічує 2,213%, при середньому по області – 3,0%) [9], треба враховувати відмінність урбанізованого середовища та сільської місцевості з відповідними природними ресурсами.

Проблемним є те, що не повною мірою вирішується питання щодо встановлення в природі (на місцевості) територій та об'єктів ПЗФ. Із 24 об'єктів ПЗФ міста винесено в природу 10 об'єктів площею 149,50 га [10]. Згідно звітних документів КП «Дирекція парків» на сьогодні оформлені в постійне користування й отримані державні акти на 5 земельних ділянок: Парк «50-річчя Жовтня» (нині – «Сосновий бір»), Парк «Перемога», Парк «Казка», Дитячий парк, сквер по вул. Хрещатик [9]. У стадії оформлення перебуває 11 земельних ділянок під парками та скверами. У 2013 р. на розроблення проєктів створення території і об'єктів ПЗФ та організації їх території виділено 92,2 тис. грн. [10]. З парками у Черкасах зазвичай пов'язують різноманітні види дозвілля черкашан. Загалом протягом року відбувається більше сотні заходів. Це – фестивалі, змагання, концерти, акції. Серед установ ПЗФ у Черкасах варто зазначити КП «Черкаський зоопарк», основною метою якого є здійснення заходів, спрямованих на створення оптимальних умов для поступового перетворення Черкаського міського зоологічного парку в сучасний природоохоронний, культурно-освітній, науково-дослідний заклад з врахуванням кращих міжнародних практик [11]. Основними завданнями є: збільшення площі території/обсягів простору із гарантуванням безпечних і комфортних умов перебування рідкісних і зникаючих видів тварин; створення підприємства нового типу під назвою «Зоопарк майбутнього» та позитивного іміджу зоопарку як природоохоронної установи на загальнодержавному та міжнародному рівнях; впровадження інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих на формування свідомого та гуманного ставлення до тварин; розвиток міжрегіонального та міжнародного партнерства з питань збереження рідкісних та зникаючих видів тварин [11].

Отже, рекреаційний потенціал ПЗФ м. Черкаси має тенденцію до покращення свого стану та подальшого розвитку з урахуванням вимог до збалансованого (сталого) розвитку територій.

Важливим спектром популяризації рекреаційних територій Черкащини, зокрема ПЗФ, є ініціативні заходи, спрямовані на їх дослідження та висвітлення в наукових і популярних засобах. В якості прикладу може бути наведена дводенна «Вікі-експедиція», здійснена на території Корсунь-Шевченківського району Черкаської області [12]. Одна з мотивацій для експедиції – відсутність в українській «Вікіпедії» достовірних статей про практично всі об'єкти ПЗФ Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, а також фотографій у базі конкурсу «Вікі любить Землю» [13]. Однією з причин організації та здійснення дослідницької експедиції на Корсунщині є те, що всі об'єкти ПЗФ (окрім Корсунь-Шевченківського парку) не позначені на місцевості, не мають охоронних знаків та інформаційних аншлаків. Крім того, в Міністерстві екології та природних ресурсів відсутня документація про ці території та об'єкти ПЗФ [14-15].

Доцільно зазначити, що людям, зацікавленим у пізнанні природи рідного краю, навіть за умов наявності вище зазначених установ і об'єктів ПЗФ, практично ніде отримати інформацію про розміщення заповідних територій, а це гальмує можливості для створення туристичної привабливості та розвитку рекреаційних послуг, зокрема й на Корсунщині. Це, зокрема, спонукало учасників «Вікі-експедиції» прагнути доповнити «Вікіпедію» статтями про території ПЗФ, проілюструвати статті про заповідні об'єкти та інші цінні природні території, види рослин і тварин, поширені в районі [13]. На території державного підприємства (далі – ДП) «Корсунь-Шевченківське лісове господарство» розташовані 7 заказників місцевого значення та 6 пам'яток природи державного і місцевого значення. З них найцікавіші для туристів – «Казберова криниця», «Підсніжник», гора «Дивиця»; гора «Пастушка» [12]. Учасники експедиції обстежили три ділянки, що наразі проєктуються для створення нових територій ПЗФ у Корсунь-Шевченківському районі: каньйон р. Рось та ділянка її колишнього русла в с. Стеблів, схил із ковиловим степом між с. Стеблів і с. Виграїв і схил із ковилово-різнотравним степом біля с. Виграїв. Після того, як ці ділянки будуть оголошені рішенням Черкаської обласної ради заповідними, відзнятий фотоматеріал зможе стати ілюстрацією статей про ці заповідні території [13].

Отже, саме завдяки науковцям, ентузіастам-історикам, краєзнавцям і природознавцям, екологам, туристичним організаціям та іншим, небайдужим до краєзнавчої, природної та історичної спадщини людям, можливо уточнити місце розташування певних територій та об'єктів ПЗФ, дослідити їх сучасний стан, наявні та зниклі артефакти, сприяти відновленню, створенню нових і популяризації існуючих, як привабливих для рекреантів рекреаційних ресурсів і відповідних рекреаційних послуг.

Серед привабливих рекреаційних територій та об'єктів треба відзначити особливості ПЗФ області, але розподіл об'єктів та територій ПЗФ у межах адміністративних районів області є вкрай нерівномірним. Загалом на території Черкаської області сформовано загальну мережу ПЗФ, яка здебільшого охоплює найцінніші природні комплекси або їх ділянки. Проте ще не всі природні комплекси та об'єкти, які заслуговують на увагу, належать до ПЗФ.

Загальнодержавною програмою формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 р. передбачалося, зокрема, розширення територій Канівського природного заповідника (довести площу до 5858,6 га) з присвоєнням йому біосферного статусу. Внаслідок цього та інших територій доведення площі природного заповідання в межах Черкаської області мали б складати більше, як 10%. До сьогодні жоден з цих об'єктів не створено [16].

У Канівському районі є 7 туристичних маршрутів: «Межирицька стоянка мисливців на мамонтів»; «Від Канівського Поросся до Київської Русі»; «Канівщина – колиска козацтва»; «Подорож на Трахтемирівський півострів»; «Шевченківські місця на Канівщині»; «Гоголівські місця на Канівщині»; «Букринський плацдарм» [16]. Зокрема, на території державного історико-культурного заповідника «Трахтемирів» розташовано 81 археологічна, 9 історичних і 9 природних визначних пам'яток [17].

За підпорядкуванням і статусом в Україні, як зазначалося вище, виділяють заповідні території та об'єкти загальнодержавного та місцевого значення. Поряд із РЛП місцевого значення «Трахтемирів» у Канівському районі функціонує єдиний на Черкащині Канівський природний заповідник, створений у 1923 р. (площа – 20,27 км²). Цей заповідний об'єкт є резерватом природного генофонду широколистяного лісу і лугового степу Правобережного лісостепу України. Територія заповідника складає 4,5% від площі всіх об'єктів ПЗФ області [17].

Не менш поширеними у Черкаській області є пам'ятки природи. Їх налічується 186 одиниць (38,1% від загальної кількості об'єктів ПЗФ), з них 6 – загальнодержавного і 180 – місцевого значення. Проте пам'ятки природи займають площу лише 14,408 км² (3,2% від площі всіх об'єктів ПЗФ). Більшість з них розміщена у Черкаському районі (27 об'єктів), а також у Канівському (19 об'єктів) і Корсунь-Шевченківському (12 об'єктів) районах. Помітну частину займають також комплексні пам'ятки природи (1,8% від площі всіх об'єктів ПЗФ) [17].

У Черкаській області нараховують 51 заповідне урочище, що становить 10,45% від загальної кількості об'єктів ПЗФ. Це – 42,919 км² (9,54% площі об'єктів ПЗФ). Більшість заповідних урочищ розміщена у Канівському районі (19 об'єктів). За абсолютною кількістю природоохоронних територій та об'єктів лідирує Канівський район, в якому налічується 78 об'єктів (16% від загальної їх кількості) [17].

Канівський заповідник розташований в центрі Канівського району. Різноманітна флора заповідника, зокрема там зростає 5 видів рослин, занесених до Європейського червоного списку, 29 – до Червоної книги України [18]. Мінливість рельєфу заповідника забезпечує видове різноманіття рослинного та тваринного світу. Основними функціями заповідника є охорона унікальних природних комплексів лісостепу України, збереження біорізноманіття, моніторинг динаміки природних процесів. Зручним і привабливим для рекреантів і туристів, зокрема, є той факт, що заповідник територіально є сусідом м. Канів, одного з туристичних центрів країни. Розуміючи це, співробітники заповідника організували декілька екологічних екскурсійних маршрутів безпосередньо в заповіднику. Для відвідування заповідника необхідно отримати спеціальний дозвіл, що обов'язково враховується в якості сервісної послуги для рекреантів і туристів.

За офіційними показниками кількість туристів на Черкащині повільно, але

стабільно зростає. В той же час, туроператори стверджують про зменшення охочих відправитися з ними у тур Черкащиною. Частково це пояснюється кризою, частково – новими тенденціями у способах подорожування. Упродовж 2014 р. історико-культурні об'єкти регіону відвідало близько 709 тис. туристів та екскурсантів, що перевищує показники 2013 р. більш ніж на 6 тисяч осіб. За 2015 р. кількість відвідувачів становила майже 710 тисяч [18], що вираховується лише за даними музеїв і заповідників. Близько 80% відвідувачів приїждять на Черкащину з метою ознайомлення з історичним і культурним потенціалом регіону. Найбільше Черкащиною цікавляться безпосередньо мешканці області та гості з найближчих регіонів: Кіровоградської, Полтавської та Київської областей, а також із Німеччини та Італії.

Варто зазначити, що для України Черкащина залишається ще непізною з точки зору туристичної привабливості, а туристичний потенціал регіону перебуває у стані розвитку, що потребує активізації значних зусиль державних органів влади, місцевих органів самоврядування, туристичних фірм, ініціативи на місцях.

Прикладом може слугувати Тальнівський район Черкаської області, що може пишатися своїми артефактами, пов'язаними з так званою «трипільською культурою» [19]. Словосполучення «трипільська культура» в наш час стало в Україні досить популярним і часто вживаним. До цієї давньої і загадкової культури звертаються не лише археологи та історики. Все частіше намагаються «черпати» з цієї тисячолітньої глибини інформацію для себе політики, діячі модних релігійних течій, митці і просто пересічні люди. Саме з трипільською культурою, що визнана однією з найвідоміших культур світу, пов'язана давня та сучасна історія Тальнівщини [20].

Державний історико-культурний заповідник «Трипільська культура» створений Постановою Кабінету Міністрів України № 284 від 13.03.2003 р. та розпочав свою діяльність у липні 2003 р. Він є одним із семи історико-культурних заповідників Черкащини. Заповідник є комунальним закладом Черкаської обласної ради та перебуває в підпорядкуванні управління культури Черкаської облдержадміністрації. На жаль досі заповіднику не вдається змінити цільове призначення землі на цих пам'ятках і зупинити на них сільськогосподарський обробіток ґрунту. Приміщення музею заповідника сьогодні є об'єктом незавершеного будівництва (фінансування будівельних робіт призупинені з 2008 р.) [21]. У зв'язку з незавершеністю будівельних робіт, відсутністю необхідної для відвідувачів інфраструктури та штату працівників, сьогодні експозиція недоступна в звичному музейному режимі, лише – за попередньою домовленістю за контактами [22].

З метою розширення мережі територій та об'єктів ПЗФ області за клопотаннями районних державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та поданням обласної державної адміністрації рішеннями Черкаської обласної ради в 2014-2016 рр. оголошено 8 територій та об'єктів ПЗФ місцевого значення загальною площею 166,1414 га [23-24]. Стратегією регіонального розвитку області на період до 2020 року та Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року, Обласною програмою охорони навколишнього природного середовища на 2016-2020 роки передбачено збільшення питомої ваги площі земель ПЗФ до площі Черкаської області до 01.01.2017 – з 3,0% до 6,6% [25-26]. Отже, питання туристичної

привабливості рекреаційних територій ПЗФ Черкаської області є одними з пріоритетних.

Висновки. У науковому дослідженні визначено потенційно привабливі для туристів ПЗТ Черкаської області, для чого здійснено аналіз природних ресурсів Черкащини, які можуть бути цікавими та привабливими для ознайомлення рекреантами, створення туристичного продукту та організації збалансованих туристичних послуг на територіях ПЗФ. Створення туристично привабливих пропозицій на цих територіях у будь-якому регіоні України потребує вагомих знань, практичних навичок і вміння застосовувати відповідну тактику для господарювання та навиків для стратегічного мислення й реалізації інноваційних ідей. Для створення привабливого туристичного продукту вагоме значення мають такі фактори, як природні ресурси; безпека; історична, культурна та краєзнавча спадщина; наявність туристичних об'єктів і туристичної інфраструктури тощо.

Аналіз природних ресурсів Черкаської області засвідчує наявний значний потенціал корисних копалин, поверхневих і підземних вод, боліт, родючих ґрунтів, лісів, рослинного і тваринного світу, рекреаційно-туристичних можливостей. Проблемою сьогодення є необхідність всебічного аналізу природних ресурсів, їхня оптимізація і раціональне використання з відповідними екологічними вимогами.

За результатами наукового дослідження можливо зробити висновок про необхідність збереження та відновлення ПЗТ та об'єктів Черкаської області, та за умов дотримання вимог до збалансованого розвитку територій створювати нові, привабливі для рекреантів, туристичні продукти.

Отже, для реалізації амбітних планів щодо створення привабливих туристичних пропозицій на територіях ПЗФ Черкаської області необхідно поєднати зусилля державних, місцевих органів влади та громадськості; активізувати молодь в напрямку вивчення та популяризації потенційних можливостей природних територій та об'єктів; забезпечити дотримання вимог збалансованого розвитку територій та об'єктів ПЗФ.

Література

1. Конякін С.М. Природні ресурси Черкаської області / С.М. Конякін, І.А. Чемерис // Зб. наук. статей «ІІІ-го Всеукраїнського з'їзду екологів з міжнародною участю». – Вінниця, 2011. – Том.1. – С. 270-273 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://eco.com.ua/>
2. Конякін С.М. Сучасний стан природно-заповідного фонду Черкащини // Географія та екологія: наука і освіта. – Умань, 2010. – С. 102- 104.
3. Козинська І.П. Сучасний стан природно-заповідного фонду Черкаської області та шляхи його оптимізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rusnauka.com/13_EISN_2009/Ecologia/45415.doc.htm
4. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Черкаській області у 2015 році управління екології та природних ресурсів Черкаської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/user/Downloads/Dop_2015.pdf
5. Екологічний паспорт Черкаської області за 2015 рік. – С. 141-160 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eco.ck.ua/>

6. Про природно-заповідний фонд України : Закон України № 2456-ІІ від 16.06.1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.
7. Природні ресурси Черкаської області [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://eco.com.ua/content/prirodni-resursi-cherkaskoi-oblasti>
8. Офіційний сайт управління екології та природних ресурсів Черкаської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eco.ck.ua/index.php?option>
9. КП «Дирекція Парків» : Звіт про роботу за 2015 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: file:///C:/Users/user/Downloads/Direkcija_parkiv_2015.pdf
10. Стан встановлення меж у природі (на місцевості) територій та об'єктів природно-заповідного фонду у м. Черкаси [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.eco.ck.ua/index.php?catid=43:2009-10-19-14-07-19&id=657:2012-12-25-07-50-06&option=com_content&view=article
11. Черкаський міський зоологічний парк : Звіт про роботу за 2015 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.rada.cherkassy.ua/upload/Zoopark_2015.pdf
12. Офіційний сайт ДП «Корсунь-Шевченківське лісове господарство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lis-ck.gov.ua/articles/show/id/25>
13. Заповідну Корсунщину вивчили учасники вікіекспедиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikinews.org/wiki/>
14. Вікі-експедиції/Заповідна Корсунщина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ua.wikimedia.org/wiki/Вікіекспедиції/Заповідна_Корсунщина
15. Корсунь-Шевченківський державний історико-культурний заповідник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrfoto.net/infonp_4-83.html
16. Офіційний сайт Канівської районної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kanivsky-rajon.gov.ua/tr_page.php?p=798
17. Парки и заповедники Черкасской области [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nature.ck.ua/parks/index.html>
18. Як і де подорожувати: плюси та мінуси туристичних маршрутів Черкащини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://provse.ck.ua/yak-i-de-podogozhuvaty-plyusy-ta-minusy-turystychnyh-marshrutiv-cherkaschny/>
19. Загальні відомості про Тальнівський район [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ck-oda.gov.ua/talnivskuj-rajon/>
20. Трипільська культура, як явище [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://talnarn.gov.ua/tripilska-kultura/tripillya/>
21. Офіційний сайт Тальнівської РДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://talnarn.gov.ua/>
22. Заповідник «Трипільська культура» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://talnarn.gov.ua/tripilska-kultura/zapovidnik/>
23. Нарada «Про розвиток природно-заповідного фонду області» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.eco.ck.ua/index.php?catid=43:2009-10-19-14-07-19&id=1092:22-q-q&option=com_content&view=article
24. Заходи зі збільшення питомої ваги площі природно-заповідного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : eco.ck.ua/docs/OP_Dod_3.doc

25. В області працюють над збільшенням територій природно-заповідного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vycherpno.ck.ua/v-oblasti-pratsyuuyut-nad-zbilshennyam-teritorij-prirodno-zapovidnogo-fondu/>

26. Протокол засідання постійної комісії з питань екології, природокористування, ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та інших надзвичайних ситуацій від 18.06.2015 м. Черкаси № 31 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/user/Downloads/18062015_ekolog.pdf

Abstract

In the modern terms of manage it is necessary to take into account requirements that are base on principles of the balanced development of territories, and exactly the recreational sphere of activity fully can answer strategic directions of development of industry of hospitality, tourism, services for rest, making healthy and treatment of recreational.

In this connection requirements in relation to the observance of terms of providing of the balanced use of the naturally-protected fund of Ukraine are one of important bars in recreational activity.

For providing of the balanced (permanent) development of every region of Ukraine it is needed rationally to use natural resources that have a reasonable quantitative and quality estimation not always. Minerals are mostly estimated, and other natural resources in particular superficial and underground water, soils, landscapes, vegetable and animal world, ПЗФ, recreational-tourist resources are estimated not enough.

The existent system of nature protection objects of Cherkasy Oblast was formed on the basis of conceptual principles of the program of forming of national network of ПЗФ, and thus, needs a scientifically-reasonable analysis taking into account ecological, economic, intergovernmental requirements to her forming, maintenance and balanced use. On the example of the Tcherkasy area in the advanced study the pulled out task of necessity of taking into account of requirements of contemporaneity for development of tourist activity taking into account the prospect of folk-economic activity of region.

An important value for development of recreation and local territorial balanced conduct of economic and socially directed activity organization and grant of recreational services have on recreational territories and objects among that powerful enough tourist potential has the naturally-protected fund.

Creation tourist of attractive suggestions on these territories in any region of Ukraine needs ponderable knowledge, practical skills and ability to apply corresponding tactics for a manage and skills for the strategic thinking and realization of innovative ideas.

For creation of attractive tourist product such factors have a ponderable value, as natural resources; safety; historical, cultural and regional heritage; presence of tourist objects and tourist infrastructure and others like that.

In the article basic conceptual principles are outlined for creation potentially of attractive tourist product on territories and objects of ПЗФ of the Tcherkasy area. Attention is accented on the recreational constituent of separate territories and objects of ПЗФ of administrative-territorial units of area.